

Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Απασχόλησης 2019: Αλλαγές στη δομή της απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο

Εισαγωγή

Υπάρχουν βάσιμες ενδείξεις ότι οι οικονομικές διαφορές μεταξύ των περιφερειών εντός του ίδιου κράτους μέλους της ΕΕ παρουσιάζουν αυξητική τάση. Ορισμένες περιφέρειες, εν γένει περιφέρειες πρωτευουσών και μεγαλύτερα μητροπολιτικά κέντρα, βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση σε σχέση με άλλες περιφέρειες. Αυτές οι αποκλίσεις, εάν δεν αντιμετωπιστούν, θα μπορούσαν να θίξουν την κοινωνική και εδαφική συνοχή. Η αυξανόμενη διαπεριφερειακή ανισότητα είναι ένας παράγοντας που οδηγεί στην απογοήτευση των πολιτών για τα υπάρχοντα πολιτικά συστήματα, γεγονός το οποίο με τη σειρά του αποδυναμώνει τους κοινωνικούς δεσμούς που αποτελούν τη βάση των δημοκρατικών μας συστημάτων.

Στην παρούσα έκθεση αναλύονται οι αλλαγές στη δομή της απασχόλησης στις περιφέρειες της ΕΕ. Ο προσδιορισμός των εν λόγω αλλαγών στην επαγγελματική και τομεακή απασχόληση και ο τρόπος με τον οποίο διαφέρουν μεταξύ των περιφερειών, μπορεί να βοηθήσει τους φορείς χάραξης πολιτικής να κατανοήσουν πώς οι διαρθρωτικές αλλαγές συμβάλλουν στην ύπαρξη μη ισορροπημένων περιφερειακών αναπτυξιακών μοντέλων.

Η ανάλυση συγκρίνει μοντέλα αύξησης και μείωσης της απασχόλησης σε τέσσερις τύπους περιφερειών: πρωτεύουσες, άλλα μεγάλα αστικά κέντρα, ενδιάμεσες πόλεις και μεγάλες αγροτικές περιοχές. Καλύπτει 130 περιφέρειες κατά τη χρονική περίοδο 2002–2017 σε 9 από τα μεγαλύτερα κράτη μέλη: Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ήνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ιταλία, Πολωνία, Σουηδία, Τσεχία. Οι περιφέρειες αυτές αντιπροσωπεύουν σχεδόν τέσσερις στους πέντε εργαζομένους στην ΕΕ.

Πλαίσιο πολιτικής

Οι περιφέρειες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη χάραξη πολιτικής της ΕΕ, ιδίως στην πολιτική συνοχής. Πρόκειται για τις κύριες εδαφικές μονάδες για την εφαρμογή πολιτικών που αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ένα τρίτο του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ. Μέχρι

σήμερα, η ΕΕ έχει πετύχει τον στόχο της να μειώσει τις οικονομικές ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών. Η πολιτική για την κάλυψη της αναπτυξιακής καθυστέρησης, σε συνδυασμό με την περιφερειακή πολιτική συνέβαλε στην ταχύτερη αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ στα κράτη μέλη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης τα τελευταία 15 έτη, όπως είχε επιτρέψει σε χώρες που είχαν προσχωρήσει νωρίτερα, όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία, να συγκλίνουν οικονομικά με τα ιδρυτικά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Ωστόσο, τα τελευταία έτη, είναι πλέον προφανές ότι το χάσμα των οικονομικών διαφορών μεταξύ των περιφερειών πολλών κρατών μελών έχει διευρυνθεί. Οι εκλογικές τάσεις υποδηλώνουν ότι αυτός είναι ένας από τους παράγοντες που τροφοδοτούν την απογοήτευση των πολιτών της ΕΕ για τα υφιστάμενα πολιτικά κόμματα και την ταχύτατη εμφάνιση λαϊκίστικων εναλλακτικών, ικανών να προσελκύσουν εκλογικό πλεονέκτημα από το αίσθημα απογοήτευσης.

Βασικά πορίσματα

Η αύξηση του πληθυσμού και της απασχόλησης είναι πολύ μεγαλύτερη στις περιφέρειες των πρωτευουσών και των εννέα κρατών μελών σε σύγκριση με τους άλλους τύπους περιφερειών της ίδιας χώρας. Τη χρονική περίοδο 2002–2017, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 19 % στις περιφέρειες των πρωτευουσών, σε σύγκριση με το 10–12 % σε άλλες περιφέρειες. Αυτό αντανακλάται στο αυξανόμενο ποσοστό εθνικής οικονομικής παραγωγής. Οι μητροπολιτικές περιοχές του Λονδίνου, του Παρισιού και της Στοκχόλμης αντιπροσώπευαν τουλάχιστον το 30 % του ΑΕγχΠ των αντίστοιχων χωρών τους.

Οι περιφέρειες των πρωτευουσών έχουν την ιδιαιτερότητα ότι σημειώνουν υψηλό ποσοστό απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών. Οι εν λόγω περιφέρειες αποβιομχαίνονται νωρίτερα και ταχύτερα από άλλες περιφέρειες, με την πρώιμη εξειδίκευσή τους στον τομέα των υπηρεσιών να αποδεικνύεται ευτυχής συγκυρία στο πλαίσιο της σύγχρονης στροφής προς μία οικονομία βασισμένη στις υπηρεσίες. Σχεδόν το 75 % της εθνικής

απασχόλησης και της οικονομικής παραγωγής ανήκει πλέον στον τομέα των υπηρεσιών, αλλά το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 85 % και άνω σε πολλές περιφέρειες πόλεων.

Στα εννέα κράτη μέλη, οι μεταβολές στην απασχόληση συνολικά οδήγησαν σε αναβάθμιση (περισσότερες νέες καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας), συνοδευόμενη από ήπια πόλωση (κάπως μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης σε χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας). Ωστόσο, οι περιφέρειες πρωτευουσών φαίνεται να αποτελούν σημαντικούς φορείς πόλωσης της απασχόλησης. Σημειώνουν δυσανάλογα υψηλά ποσοστά καλά αμειβόμενης απασχόλησης υψηλού επιπέδου ειδίκευσης σε υπηρεσίες που απαιτούν υψηλό επίπεδο γνώσεων, αλλά τα ποσοστά χαμηλά αμειβόμενης απασχόλησης αυξήθηκαν επίσης στις περισσότερες περιφέρειες πρωτευουσών κατά την περίοδο που αναλύθηκε.

Παρά τις αυξανόμενες οικονομικές αποκλίσεις μεταξύ των περιφερειών των πρωτευουσών και άλλων περιφερειών, υπάρχουν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία οι δομές απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο συγκλίνουν προς τον μέσο όρο της δομής απασχόλησης στην Ευρώπη. Για παράδειγμα, η ταχεία συρρίκνωση του αγροτικού τομέα στην Πολωνία τις τελευταίες δεκαετίες και η αντίστοιχη αύξηση της απασχόλησης στον τομέα της μεταποίησης και ειδικότερα των υπηρεσιών υπέρξε σημαντική κινητήρια δύναμη της ανοδικής σύγκλισης που σημειώθηκε σε αυτό το κράτος μέλος. Ταυτόχρονα, οι περιφέρειες της ίδιας χώρας καθίστανται περισσότερο ανομοιογενείς όσον αφορά τις δομές απασχόλησής τους, ενώ οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είτε μειώνονται, είτε παραμένουν ίδιες.

Οι χώρες και οι περιφέρειες στις οποίες η απασχόληση στον τομέα της μεταποίησης αποδείχτηκε πιο ανθεκτική (Τσεχία, Πολωνία και μερικές περιφέρειες της Γερμανίας), είναι εκείνες στις οποίες η μέτρια αμειβόμενη απασχόληση επικράτησε.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ενώ η ΕΕ έχει επιτύχει τη μείωση των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των κρατών μελών, η κοινωνική ανισότητα συνέχισε να αυξάνεται και, πιο πρόσφατα, η αυξανόμενη ανισότητα μεταξύ περιφερειών εντός της ίδιας χώρας έχει ανακύψει ως θέμα δημόσιου και πολιτικού προβληματισμού.

Οι δημόσιες επενδύσεις, για παράδειγμα με τη μορφή απασχόλησης στον τομέα των δημόσιων υπηρεσιών, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη μιας πιο ισορροπημένης περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς οι θέσεις εργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης, της υγείας και της δημόσιας διοίκησης τείνουν προς ένα υψηλότερο του μέσου όρου επίπεδο αποδοχών και κατανέμονται γεωγραφικά με μεγαλύτερη ομοιομορφία.

Η περιφερειακή κινητικότητα θεωρείται ως το αντίδοτο στην μη ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, με τα άτομα να ενθαρρύνονται να μετακινηθούν από μειονεκτούσες περιφέρειες σε περιφέρειες με υψηλότερη ανάπτυξη. Ωστόσο, αυτό ενέχει τον κίνδυνο για τις μειονεκτούσες περιφέρειες να μείνουν ακόμη πιο πίσω. Η ανάγκη ενσωμάτωσης είναι εξίσου σημαντική για τις περιφέρειες και για τους πολίτες και είναι ακόμη πιο έντονη για τις περιφέρειες που πλήττονται από βιομηχανική παρακμή ή μείωση του πληθυσμού.

Δεδομένης της αύξησης του ψηφιακού - και σε πολλές περιπτώσεις, ανεξάρτητου από την τοποθεσία - χαρακτήρα των περισσότερων θέσεων εργασίας, η καθολική διαθεσιμότητα ευρυζωνικής κάλυψης υψηλού επιπέδου αποτελεί ένα προφανές παράδειγμα πολιτικής που μπορεί να συμβάλει στη διασπορά της εργασιακής δραστηριότητας. Ωστόσο, η ποιοτική απασχόληση - συχνά εργασία που θα μπορούσε, κατ' αρχήν, να πραγματοποιείται εξ αποστάσεως ή ηλεκτρονικά - τείνει να συσσωρεύεται περισσότερο και όχι λιγότερο σε μεγάλες, αστικές περιφέρειες και πιο συχνά στις πρωτεύουσες. Η συνδεσιμότητα, ενώ είναι χρήσιμη, μπορεί να είναι μόνο ένα μικρό μέρος της απάντησης στο πρόβλημα της άνισης ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο.

Η περιφερειακή πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να εξακολουθήσει να συνδράμει τις μειονεκτούσες περιφέρειες να μην υστερούν ακόμη περισσότερο σε σχέση με τις ισχυρότερες περιφέρειες. Οι επενδύσεις σε υποδομές παρέχουν τον συνδετικό ιστό για την ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ διαφορετικών περιφερειών και τύπων περιφερειών. Οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο (για παράδειγμα μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοπόληση) βοηθούν άτομα και επιχειρήσεις στις εν λόγω περιφέρειες να προσαρμοστούν σε μεταβαλλόμενες ανάγκες στους χώρους εργασίας. Αυτές οι πολιτικές μπορούν να μετριάσουν τους κινδύνους της υπερσυγκέντρωσης οικονομικής δραστηριότητας σε ορισμένες περιοχές και της εδαφικής αποσύνδεσης σε άλλες.

Περισσότερες πληροφορίες

Η έκθεση Ευρωπαϊκό Παραπρητήριο Απασχόλησης 2019: Άλλαγές στη δομή της απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://eurofound.link/ef19036>

Υπεύθυνος έρευνας: John Hurley

information@eurofound.europa.eu